

ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

І. В. СОПІВНИК, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки

П.О. СМОЛЯК, студент спеціальності «Освітні, педагогічні науки»

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: sopivnyk_i@nubip.edu.ua

Анотація. У статті уточнено сутність поняття «ціннісне ставлення до праці», що розглядається як інтегративне особистісне утворення, яке характеризується усвідомленим, умотивованим, емоційно-позитивним зв'язком людини із її цілеспрямованою діяльністю. Встановлено, що більшість студентів аграрних закладів вищої освіти (близько 87%) частково або повністю погоджуються із твердженням, що цінність людини визначається її ставленням до праці.

Ключові слова: цінність, ціннісне ставлення, праця, ціннісне ставлення до праці, студенти аграрних закладів вищої освіти.

Актуальність (Introduction). Україна є країною із потужним аграрним потенціалом. Уже сьогодні український агропромисловий комплекс експортує свої товари в близько 200 країн світу. Проте, вагома частка експорту – це сировина. Саме тому одним із важливих напрямів реформування агропромислового комплексу країни є налагодження системи переробки та збуту якісної, екологічно чистої продукції. Це завдання у найближчій перспективі повинні будуть вирішувати сучасні студенти аграрних закладів вищої освіти. Саме тому у них поряд із ґрунтовними та міцними знаннями у галузі, повинно бути сформоване ціннісне ставлення до праці, професії, країни, навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Дослідженню різних аспектів ціннісної проблематики присвячено праці науковців різних галузей: педагогіки, філософії, психології тощо. До проблеми ролі праці у формуванні особистості звертались Г. Ващенко, Б. Грінченко, О. Духнович, Т. Кампанелла, Г. Кершенштейнер, Я. Коменський, В. Лай, Дж. Локк, А. Макаренко, Й. Песталоцці, С. Русова, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Ціннісній проблематиці присвятили свої дослідження Г. Беккер, І. Бех, Г. Ващенко, О. Вишневський, Б. Гершунський, О. Дробницький, О. Здравомислов, М. Каган, В. Киричок, О. Кретьова, Г. Кузьменко, К. Левківський, Г. Майборода, О. Савченко, Ш. Шварц та ін. Проблеми виховання ціннісного ставлення до праці присвячена дисертаційне дослідження К. Власенко («Виховання ціннісного ставлення до праці у студентів аграрних закладів вищої освіти»).

Мета (Purpose) статті полягає в уточненні сутності поняття «ціннісне ставлення до праці» та висвітленні результатів дослідження ціннісного ставлення до праці студентів аграрних закладів вищої освіти.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз та узагальнення – з метою уточнення сутності поняття «ціннісне ставлення до праці»; опитування – з метою вивчення ціннісного ставлення до праці студентів аграрних закладів вищої освіти; порівняння – з метою співставлення даних окремих досліджень щодо ставлення до праці студентської молоді.

Результати (Results). «Цінність» у довідкових філософських виданнях розглядають як поняття, що відображає значущість певних об'єктів для життєдіяльності людини та суспільства; соціально-філософську категорію, яка відображає позитивне чи негативне значення явищ природи, продуктів суспільного виробництва, форм суспільної організації, історичних подій, моральних вчинків, духовних витворів для людства, конкретного суспільства на окремому етапі історичного розвитку; як явище чи процес духовного чи матеріального характеру, який має позитивну чи негативну значимість для окремого індивіда та здатний слугувати їхнім інтересам чи потребам тощо.

Цінності з точки зору соціологічної думки – це правила поведінки, за допомогою яких

група зберігає, регулює та розповсюджує відповідні типи дії серед її членів; продукти матеріальної і духовної діяльності людей, які можуть стати предметом потреби; суспільно значимі елементи середовища, які складають органічну частину культури.

Психологи визначають «цінність» як: особлива реальність, яка має особливе значення для людини, котра її переживає (І. Бех); поняття, суть якого полягає в здатності задовольняти потреби та інтереси особистості (О. Дробницький); особливу значущість речей, явищ, процесів, ідей для життєдіяльності людини, її потреб та інтересів (В. Тугаринов).

У педагогіці «цінність» розглядається як об'єкт, який має життєво важливе значення для суб'єкта; як поняття, що вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів дійсності; як абстрактні ідеали, уявлення, явища дійсності, що втілюють у собі суспільні ідеали та прийняті як еталони належного, обов'язкового. Таким чином, цінності як найбільш значимі та важливі для людини пріоритети виступають у ролі своєрідних орієнтирів, які визначають і спрямовують поведінку індивіда, регулюють її».

Ціннісне ставлення людини передбачає наявність системи зв'язків людини з предметами і явищами оточуючої дійсності; усвідомлення значимості певних явищ або ж об'єктів оточуючої дійсності; емоційно-позитивне ставлення до навколишнього світу, що обумовлено системою потреб, мотивів, почуттів, інтересів, переконань.

Дослідниками по-різному трактується й сутність поняття «ціннісне ставлення до праці». В. Бурдун підходить до визначення даного поняття виходячи із його структури. Під морально-ціннісним ставленням до праці він розуміє установку особистості, яка є єдністю чотирьох елементів: мотивів і орієнтацій трудової поведінки; реальної трудової поведінки; наявності комплексу найважливіших моральних якостей; задоволеності працею. Перший, мотиваційний, елемент морально-ціннісного ставлення до праці пов'язаний з трудовими мотивами й орієнтаціями, якими керується людина в трудовій діяльності. Вони є спонукачами трудової поведінки, трудових вчинків і дій. До мотивів трудової поведінки можуть належати потреби, інтереси, нахили, емоції, звички, установки, ідеали, переконання, відчуття і т. ін. До орієнтацій трудової поведінки відносяться: орієнтації на моральні цінності; пізнавальні ціннісні орієнтації; творчі ціннісні орієнтації; орієнтації на цінності, пов'язані з процесом праці; орієнтації на естетичні цінності; престижні ціннісні орієнтації. Другим елементом морально-ціннісного ставлення до праці є, по суті, трудова активність особистості, яка виявляється в таких формах поведінки, як ступінь виконання трудового завдання, якість виконання роботи, дисциплінованість, ініціативність, участь у технічній творчості, оволодіння ефективнішими прийомами праці, раціональне використання сировини. Крім того, цей елемент припускає професійну готовність виконувати ту або іншу виробничу діяльність. Реальна поведінка виражається в активній, значущій для учня емоційно-забарвленій діяльності, завдяки якій він повністю реалізує свої можливості, виражає себе як особистість. Така діяльність приносить задоволення, стає джерелом енергії та натхнення. Третій елемент морально-ціннісного ставлення до праці передбачає наявність в учня таких моральних якостей: працьовитості, готовності до праці, витримки, завзятості, спостережливості, наполегливості, уміння долати труднощі, доводити справу до кінця, сумлінності, ентузіазму, захопленості процесом праці, потреби й звички трудитися і т. ін. Четвертий елемент морально-ціннісного ставлення до праці пов'язаний з суб'єктивними переживаннями школярів, їх внутрішнім станом, викликаним роботою, що виконується. Задоволеність працею учнів виражається емоційно-оціночним ставленням особистості до змісту праці, досягненням у праці, визнанні тих, хто оточує, умовами праці, стимулюванні праці, взаєминами з учителем та учнями [1].

Таким чином, ціннісне ставлення до праці розглядаємо як інтегративне особистісне утворення, яке характеризується усвідомленим, умотивованим, емоційно-позитивним зв'язком людини із її цілеспрямованою діяльністю.

Ціннісне ставлення студентів до праці має свою специфіку, що зумовлена рядом чинників, одним із яких є походженням молодих людей. Так, більшість студентської молоді, що навчається в аграрних закладах вищої освіти є вихідцями із сільської місцевості. Аналіз зайнятості населення (на основі даних Державного комітету статистики України) свідчить, що у сільській місцевості більш зайнятим, у порівнянні із міським, є тільки молодь віком 15-24 років (39,7% – у сільській місцевості, проти 28,9% – у міських поселеннях). Це обумовлене тим, що юнаки не маючи можливості чи бажання продовжувати навчання у вищих закладах

освіти на денній формі навчання раніше залучаються до праці. Розподіл зайнятості інших вікових груп такий: 25-29 р. – 74,5% у міських поселеннях та 71,5% у сільських; 30-39 р. – 80,9 у міських та 76,9 у сільських.

Результати дослідження К. Власенко свідчать, що високий рівень вихованості ціннісного ставлення до праці притаманний 23,68 % студентам аграрних закладів вищої освіти, середній рівень – 49,76 % та низький – 26,56 % [2, с.10].

У процесі дослідної роботи нами проведено опитування студентів, з метою вивчення їх ставлення до праці та сільського господарства. Проведені опитування свідчать, що окремі студенти переймаються проблемами агропромислового комплексу України, вболівають за долю галузі та розвитку сільських територій, висловлюють свої професійні бачення покращення їх стану. Окремі студенти виявляють стурбованість станом та експлуатацією земельних ресурсів, висловлюють пропозиції та застереження щодо можливості створення ринку землі. Під час таких обговорень часто фіксували появу серед студентської молоді дискусій, формулювання різних точок зору, аргументацію своєї позиції. Все це свідчить про те, що певна частка молодих людей, що навчаються в аграрних закладах вищої освіти небайдужі до праці в аграрному секторі економіки та відповідального ставляться до своєї майбутньої професії.

Нами було проведене також анкетне опитування серед студентів (367 осіб) окремих аграрних вищих закладів освіти, у ході якого респондентам пропонувалися ряд тверджень. Одним із них, яке цікавить нас у даному дослідженні найбільше, наступне – «Чого вартує людина, переконуємося спостерігаючи за її працею». Результати опитування подані на рисунку 1.

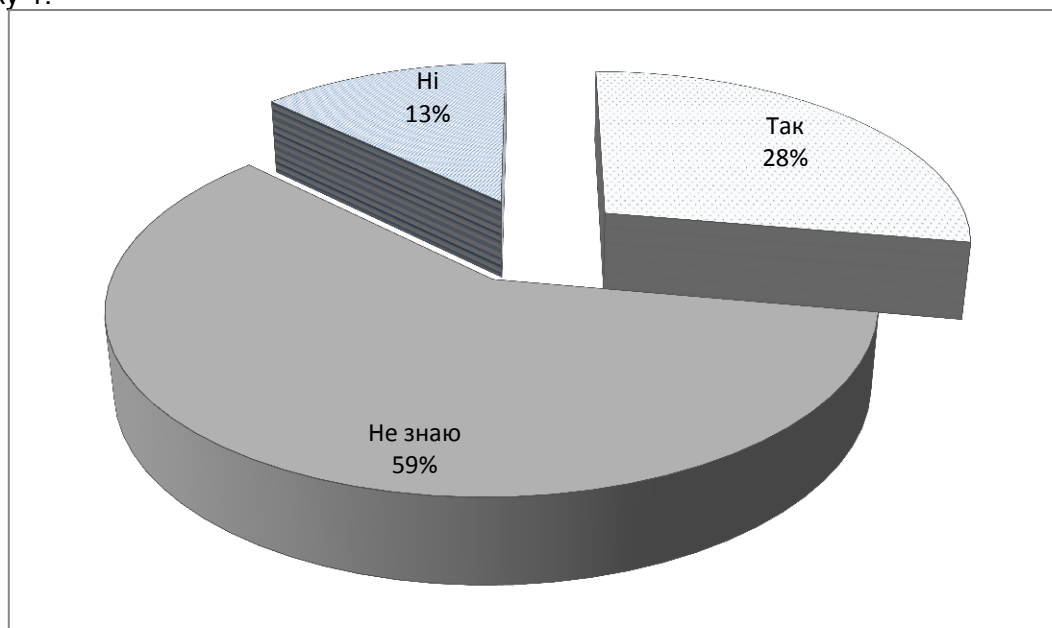

Рис. 1. Оцінка респондентами твердження «Чого вартує людина, переконуємося спостерігаючи за її працею»

Результати опитування, подані на рисунку 1 свідчать, що тільки 102 особи (27,79%) повністю погоджуються із даним твердженням; 218 осіб (59,4%) – переважна більшість не готові дати однозначну відповідь, відзначаючи, що все залежить від умов, обставин тощо; а 47 осіб (12,81%) – не погоджуються із попонованим твердженням.

Висновки і перспективи (Discussion). У процесі дослідження уточнено сутність поняття ціннісне ставлення до праці, що розглядається нами як інтегративне особистісне утворення, яке характеризується усвідомленим, умотивованим, емоційно-позитивним зв'язком людини із її цілеспрямованою діяльністю. Встановлено, що більшість студентів аграрних вищих закладів освіти (близько 87%) частково або повністю погоджуються із твердженням, що цінність людини визначається її ставленням до праці. Перспективи

подальших досліджень полягають у встановленні чинників, що впливають на мотивацію молоді до праці, зокрема у сфері сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Бурдун В. В. Формування у старшокласників морально-ціннісного ставлення до продуктивної праці : автореф. дис... канд. пед. наук; Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля. Луганськ, 2006. 20 с.
2. Власенко К. О. Виховання ціннісного ставлення до праці у студентів аграрних закладів вищої освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Нац. у-тет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2018. 20 с.
3. Ніколаєнко С.М., Шинкарук В.Д., Рудень Д.М., Сопівник Р.В., Сопівник І.В., Петрів Г.В., Кушнір А.О., Мойсєєв В.В., Давидова О.П. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». К.: «Компринт». 2016. 74 с.
4. Сопівник Р. В., Сопівник І. В. Експериментальна робота з удосконалення виховної роботи зі студентською молоддю. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія»*. 2010. Вип. 155, Ч.1. С. 282–286.
5. Сопівник Р. В. Ціннісні орієнтири екзистенціалізму в контексті виховання особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць*. 2015 . Вип. 2 (65). С. 164-173.

References

1. Burdun V. V. (2006) Formuvannia u starshoklasnykiv moralno-tsinnisnoho stavlennia do produktyvnoi pratsi [Formation of a moral-value attitude to productive work in senior pupils]. Luhansk. 20s.
2. Vlasenko K. O. (2018) Vychovannia tsinnisnoho stavlennia do pratsi u studentiv ahrarnykh zakladiv vyshchoi osvity [Fostering a value-based attitude to work in students of agricultural higher education institutions]. Kyiv. 20s.
3. Nikolaenko S.M., Shynkaruk V.D., Ruden D.M., Sopivnyk R.V., Sopivnyk I.V., Petriv H.V., Kushnir A.O., Moisieiev V.V., Davydova O.P. Prohrama vykhovannia studenta: «Fakhivets, hromadianyn, patriot» [Student education program «specialist, citizen, patriot»]. Kiev: «Komprynt», 74.
4. Sopivnyk, R. V., Sopivnyk I. V. (2010) Eksperymentalna robota z udoskonalennia vykhovnoi roboty zi studentskoiu moloddiu [Experimental work on improvement of educational work with students] *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy / Seriiia «Pedahohika, psykholohiia, filosofiiia»*, 155/1, 282–286.
5. Sopivnyk, R.V. (2015) Tsinnisni oriientyry ekzystentsializmu v konteksti vykhovannia osobystosti [Valuable orientations of existentialism in the context of the education of the person] *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: Zbirnykh naukovykh prats*, 2 (65), 164-173.

ЦЕННОСТНОЕ ОТНОШЕНИЕ К ТРУДУ СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Сопивник И. В.

Аннотация. В статье уточнена сущность понятия «ценностное отношение к труду», что рассматривается как интегративное личностное образование, характеризующееся осознанной, мотивированной, эмоционально-положительной связью человека с ее целенаправленной деятельностью. Установлено, что большинство студентов аграрных высших учебных заведений (около 87%) частично или полностью соглашались с утверждением, что ценность человека определяется его отношением к труду.

Ключевые слова: ценность, ценностное отношение, труд, ценностное отношение к труду, студенты аграрных высших учебных заведений.

VALUE RELATION TO THE WORK OF STUDENTS OF AGRARIAN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Sopivnyk I.V.

Abstract. The article clarifies the essence of the concept of “value attitude to work”, which is considered as an integrative personal education, characterized by a conscious, motivated, emotionally positive relationship of a person with its purposeful activity. It is established that the majority of students of agricultural higher educational institutions (about 87%) partially or fully agree with the statement that a person's value is determined by his attitude to work.

Key words: value, value attitude, work, value attitude to work, students of agricultural higher educational institutions.

УДК 378:37.035.6(059.3): 37.011.32: 63

КАЛЕНДАР ДЕРЖАВНИХ СВЯТ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ЗМІСТІ ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СОПІВНИК Р.В., доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки

МОРЕНЧУК Р.Р., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: rvsop@meta.ua

Анотація. Теперішні проблеми в українському суспільстві, його ментальний, ідеологічний розкол, що породжує поляризацію політичних взаємин, ескалацію військового протистояння, громадянські непорозуміння, спричинені багато у чому і недостатньою культурно-просвітницькою, ідеологічною, виховною роботою держави, сім'ї й громадськості. В умовах реформування освіти та надмірного захоплення її деідеологізацією, особливо у вихованні підростаючого покоління, в Україні знівельовано ідейну спрямованість виховання, в основі якого мають бути національно-патріотичні цінності. Їх спектр широкий: «патріотизм», «почуття національної гідності», «історична пам'ять», «самопожертва в ім'я Батьківщини». У цьому зв'язку важливе значення має календар державних свят і пам'ятних дат, що необхідні суспільству для виховання і самовиховання на засадах національно-патріотичних цінностей. Саме тому для зручності планування виховної роботи у закладах вищої освіти на засадах національно-патріотичних цінностей педагогами Національного університету біоресурсів і природокористування України був розроблений календар державних свят та пам'ятних дат. У статті подано упорядкований календар державних свят і пам'ятних дат, а також розкрито виховну мету національних свят і пам'ятних дат у контексті патріотичного виховання майбутніх фахівців агропромислової галузі.

Ключові слова: календар державних свят та пам'ятних дат, патріотизм, національно-патріотичне виховання.

Актуальність (Introduction). За всю історію жодне державне утворення за будь-яких форм державної влади, політичного устрою, не змогло обійтися без свят та пам'ятних дат. До цієї категорії можна віднести дні коронації монархів, дні проголошення незалежності, дні конституцій, річниці революцій, річниці перемог у війнах тощо. Метою цих свят було: відображення ідеалів і принципів суспільства, політичної системи; виховання у громадян патріотичних почуттів; формування національної самосвідомості та гідності; посилення інтересу громадян країни до вітчизняної історії; консолідація суспільства.

Процес розбудови держави, втілення реформ у соціально-економічній, політичній, духовно-культурній сферах потребує згуртування суспільства навколо національної ідеї. Ми розуміємо її як мету, що полягає у побудові суверенної, незалежної, економічно сильної, соціально-орієнтованої, демократичної держави, у якій кожному громадянину, незалежно від етнічної приналежності, релігійної чи політичної орієнтації, мови спілкування, гарантуються і